DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE

A B O R T V

QVAM
IN ALMA GEORGIA AVGVSTA
CONSENSV GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
PRAESIDE

IOANNE ANDREA SEGNERO
PHILOS. ET MEDIC. DOCTORE,
MEDICINAE PHYSICAE ET MATHEMATVM P. P. O.
REGIAE SOCIETATIS LONDINENSIS SODALI

PRAECEPTORE SVO SVMME COLENDO
PRO GRADV DOCTORIS RITE
CAPESSENDO
IN AVDITORIO MEDICO
AD DIEM XIII. SEPTEMBRIS cIɔ Iɔ CC XXXVIII.
HORIS CONSVETIS
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI
EXPONIT
AVCTOR

IOANNES HENRICVS GROSKVRT
NORDHEIMENSIS.

GOTTINGAE
APVD A. VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30780032

VIRO

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

GERLACO ADOLPHO

LIBERO BARONI

DE MVNCHHAVSEN

DYNASTAE IN STRAVSFVRTH

SERENISSIMI ATQVE POTENTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE REGIS DVCIS ELECTORIS BRVNSVIGA LVNEBVRGICI

MINISTRO STATVS ATQVE CONSILIARIO INTIMO SVPREMO DVCATVS CELLENSIS PRAEFECTO

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

VNIVERSAEQVE ADEO REI LITTERARIAE

SVMMO PRAESIDIO

MAECENATI
SVBMISSISSIMA VENERATIONE
DEVOTISSIMOQVE OBSEQVIO

AETERNVM
PROSEQVENDO
HOC QVIDQVID EST
SPECIMINIS ACADEMICI
DEBITA
TANTO HEROI
PIETATE
OFFERT

IOANNES HENRICVS GROSKVRT.

PROEMIVM.

Corpus humanum innumeris fere expoſitum eſſe morbis, iisque ſummo cum dolore, moleſtia, atque periculo affici, nec fugit quenquam, nec mirum videri debet illi, qui ingentem rerum numerum, quae illud laedere poſſunt, aeſtimat. Sunt tamen praeter eos, qui vtrumque hominum ſexum afficiunt, & alii non parua copia, qui ſequiorem ſigillatim exagitant; quorum ratio & in peculiari corporis faeminei habitu, & maxime in ſexcentorum morborum autore vtero, vt Democritus ait,

 quae-

quaerenda eſt. Horum inter graviſſimos mihi abortus referendus videtur, cuius ea eſt natura, vt non matri modo ſaepe interitum minetur, verum & fructum, quem vtero fouet, ſpem futuri ſeculi, ante dieem exturbando, corrumpat. Hunc grauem frequentemque adfectum, ſpecimine, quod exhibenmihi pro more recepto eſt, inaugurali, pertractandum ſumſi, cauſſas eius, modumque quo auerti poſſit, declaraturus. Quod vt feliciter fiat, ſupremum numen ſupplex adoro.

§. I.

§. I.

ABortus dicitur foetus immaturi ex vtero excluſio; aliquando & ipſe foetus immaturus ita excluſus, quo tamen ſignificatu nos iam non vtimur. Foetus autem ſiue embryo ſtructuram aliquam habet partium, oculo viſibilium, quae extendi in membra corporis humani, foetu in vtero ſuperſtite, poterant. Ea, niſi in eo quod reiectum eſt, deprehendi poſſit, abortum paſſam eſſe faeminam, dicendum non eſt. Speciatim, ſi reiiciatur quidem corporis humani rudimentum, ſed in quo figura membrorum nulla ſenſui pateat, defluxio id a quibusdam vocitatur.

§. II.

Foetus autem immaturus ille eſt, qui in vita ſuperſtes, a corpore matris ſeparatus, diu eſſe non poteſt, propter molliorem membrorum conſiſtentiam

tiam: maturus, qui poteſt. Hac nota a partu praecoci abortus diſtinguitur, quo foetus prodit, qui aegre quidem iniurias aeris, & reliqua, quae in lucem prolatis toleranda ſunt, ſuſtinere valet, ſed tamen, ſi cura adhibeatur, ſalua vita ſuſtinet, atque adoleſcit. Abortus terminus fere eſt, finis ſexti geſtationis menſis, partus praecocis, menſis nonus, cuius ſub finem legitimi partus fiunt. Qui deinde fiunt partus, praeter conſuetam naturae legem retardati ſunt habendi.

§. III.

Abortus a partu legitimo tempore differt, ceterum in multis cum eo conuenit. Vnde, vti clara eius doctrina habeatur, repetenda ſunt ex anatomicis & phyſiologicis, quae ad partus doctrinam ſpectant, eamue, quantum ſufficere videbitur, illuſtrant.

§. IV.

Vterus ergo, foetus hoſpitium, corpus pyriforme eſt, in pelvi inter veſicam & inteſtinum rectum ſitum, vaſisque ſanguiferis adeo refertum, vt, ſi artificioſe ea vaſa repleantur, totus vaſculoſus adpareat, quae vaſa partim hypogaſtricorum, ſiue iliacorum internorum, partim ſpermaticorum ſunt rami, & admodum inflexo itinere decurrunt, inter ſe omni

modo communicantia, extremis oſculis in cauitatem vteri hiantibus, quod in foeminis fluxu menſtruo durante morbo peremptis, clare videre eſt. Venae vterinae nullis valuulis inſtructae ſunt. Vaſis vero intertextae ſunt fibrae muſculares, variis modis flexae, & circa fundum maxime in muſculi orbicularis formam contortae. Itaque vterus, extenſis in rectitudinem vaſis, cedentibus fibris, inſigniter poteſt extendi, craſſitie etiam non imminuta, cum vaſa in rectitudinem extenſa copioſiora liquida capiant, & ab iis vehementer extendantur: quibus exinanitis, & iterum contrahitur in priſtinam paruitatem, vi magna, quaeque omnia eius puncta verſus orificium, ob ſingularem ſtructuram in primis maxime dilatabile, vrgeat, illudque, ſi vtero ſeſe contrahenti aliquid in eius cauitate obſtet, ſimul aperiat.

§. V.

Vbi autem concepit mulier, ouulum, per tubarum fallopianarum motum periſtalticum in cauitatem vteri delatum, adhaereſcit, itaque rudimentum placentae format, quae vbi perfecta eſt, ex vaſis tota conſtat, tectis quidem, qua parte vtero contigua eſt, lamella chorii, ita tamen, vt ex vaſis vteri in placentam, & ex hac viciſſim in vaſa vteri viam ſanguini patere omnia doceant; vnde quandam hic vaſo-

ſorum eſſe inter ſe anaſtomoſin, colligi debet, etſi non firmiſſime placenta cum vtero cohaereat, circa finem maxime geſtationis, nam prioribus menſibus nexus ille fortior plerumque deprehenditur.

§. VI.

Itaque ex vaſis vteri in placentam, ex hac per funiculum vmbilicalem in foetum, aduecto ſanguine, hic nutritur, creſcit in dies, vterumque magis magisque extendit, donec legitimo robore, & partium ſoliditate ea, qua reliquorum hominum more vitam agere poſſit, inſtruatur. Tum enim non quidem pondere ſolo vtero moleſtus eſt, eumque irritat, verum mole maxime eum diſtendente, aliquid etiam eius motibus ad id conferentibus, partem eius muſculoſam ad contractionem ſollititat. Quiquidem, cum doloribus ſummis iterum iterumque conuulſus, dilatat ſenſim orificium, foetumque verſus illud detrudit, accedente quoque contractione omnium partium, quae abdomen arctare queunt, muſculorum puta, qui dorſum incuruare poſſunt, abdominaliam item & diaphragmatis, tum & eorum, qui thoracem conſtringere, aeremque prius in pulmones hauſtum comprimere, valent, quo actio diaphragmatis mirum in modum adiuuatur Quae actio partim ab irritatis per conſenſum partibus, partim a voluntate pendet. Itaque foetu ſenſim promoto rumpuntur eius tunicae, effundi-

ditur liquor amnii, lubricantur, magisque diſtenduntur partes, foetusque ſi reliqua ſeſe recte habeant, ſequitur.

§. VII.

Qui ſtructuram poſitumque vteri conſiderat, atque reſiſtentias hic ſuperandas, facile concedet has potiſſimas partus cauſſas eſſe, pondere foetus parum admodum, & ſaepe nihil plane, ad eum conferente; Neque plus momenti in eius motu quaerendum eſt, quippe cum & paucarum ſit virium, quaeque vix ad membra ſua mouenda ſufficiant, & punctum, cui tantas reſiſtentias ſuperaturus, inniti poſſit, plane fixum nullum habeat. Confert tamen aliquando motibus partium ſuarum aliquid ad id, vt conuenientiori ſitu locatus, prodire facilius poſſit, etſi ii ipſi & ſitum eum ſaepe perturbent.

§. VIII.

Excluſo foetu ſecundinae prodeunt eadem contractione propulſae, eademque actione vteri placenta ſeparatur, maxime illa, quae excluſo iam foetu ſumma fit. Ex illa enim ſequitur, vt puncta vteri, a punctis placentae, quibus contigua erant, neceſſario recedant, cum fieri non poſſit, ſi duae ſuperficies ſibi mutuo congruant, vnaque earum, punctis ad ſe accedentibus, minor fiat, manente altera, quin puncta, quibus ſeſe

tangebant, a ſe mutuo recedant, magis quidem ea quae circa peripheriam locantur, minus, quae interiora occupant. Comprimi enim placenta vehementer non poteſt, cum vterus ex ſumma mole in exile corpus contrahatur.

§. IX.

Oſtenſa ita cauſſa partus maturi, facile & abortus cauſſa immediata perſpicitur. Nihil nos cogit, vt a contractione vteri hic quoque recedamus, & eae rationes quas adduximus, vt partum ab aliis cauſſis pendere non poſſe oſtenderemns, idem de abortu euincunt, magisque etiam, quod & pondus foetus immaturi minus eſt maturi pondere, & vis eius ad enitendum quaſi nulla. Quod cum ita ſit, quidquid vterum diſponit, vt ſeſe ante, quam foetus maturuerit, ita contrahat, vt eiicere eum poſſit, quidquid orificium eius debilitat, vt contractioni minus reſiſtat, & quidquid ei contractioni, minoriue reſiſtentiae occaſionem praebere vtcunque poteſt, cauſſa abortus immediata habenda erit.

§. X.

Iam omnis quidem fibra muſcularis viua, tenſa ſupra modum, aut irritata vtcunque, ſeſe vi ſua contrahit, verum procliuior ad eam contractionem eſt fibra iam ante tenſa, ea enim a leui etiam cauſſa porro

exten-

extenſa aut irritata, ad eum, quo ſeſe contrahit, extenſionis terminum perducitur. Idem accidit fibrae rigidae, vel quae ob peculiarem ſtructuram multum extendi non poteſt. Ad tenſas vero fibras illae quoque pertinent, inter quas vaſa ſanguine turgida decurrunt, aut quae eroſae ſunt, aut vtcunque laeſae, ſic, vt aliquae iam id ſuſtinere cogantur, quod plures ſuſtinere debebant. Tenduntur enim tum iſtae neceſſario, quod & illis a vaſis multum expanſis accidit.

§. XI.

Si ergo tumor aliquis, aut quaecunque res alia, vt mola, vteri cauitatem occupauerit, vbi concepit faemina, & mediocriter tantum increuit foetus, ab vtroque in eam molem extendi poteſt vterus, cui fibrae muſculares vix ſufficiant, idque inaequaliter etiam, ſic vt aliquae fibrae reliquis magis diſtrahantur, propter inaequalitatem tumoris: vtraque re vterus ad contractionem ſollicitabitur. Similia & a tumore partis vtero vicinae, vel ipſius ſubſtantiae vteri, poſſunt contingere. Verum haec cauſſa ex rarioribus eſt, cum eadem & conceptum impedire poſſit, vel defluxionem, non abortum, efficere.

§. XII.

Sed ſi paruus fuerit vterus, neque, ob conditionem fibrarum ſuarum multum extenſilis, concipiet quidem,

fouebit faetum eumque nutriet, verum poſtquam is ad aliquam magnitudinem peruenerit, in ſummam, quam habere poteſt, molem diſtendetur, patieturque omne id, quod vtero accidit, ad ſummum diſtento, ſeſe contrahet, atque foetum nondum maturum deiiciet.

§. XIII.

A ſanguine autem vaſa vteri replente tenduntur fibrae & plethoricarum, &, quibus ſanguis per inflammationis modum in vaſis vterinis ſtagnat. Et plethoram quidem fibras vteri ad contractionem diſponere poſſe, eo minus dubitandum eſt, quo magis ſymptomata faeminarum menſtruatarum ſpaſmorum indicia certa praebent, a nulla re alia, quam a congeſto nimia quantitate ſanguine, pendentium. Inflammatae vero partes quam ſenſibiles ſint, abunde conſtat. Atque haec vna eſt cauſſarum, cur faeminis, dyſenteria, alioue quouis morbo acuto, correptis, adeo frequens abortus ſit, vt raro ex eo, ſaluo foetu, euadant. Conſtat enim ex ſectionibus cadauerum, frequentiſſimas his morbis eſſe viſcerum infimi ventris inflammationes, a quibus vterus in conſenſum trahi poteſt. Sed & alia plurima ab his morbis efficiuntur, quae ad abortum irritare vterum poſſunt, de quibus ſuis locis agetur.

§. XIV.

Sunt & alia quae eam vteris conditionem inducunt, qua leuibus etiam de cauſis ad contractionem vehementiorem ſtimulantur. Quorum cum effectus ita conſtent, vt ipſa, qualia ſint, explicari perfecte nequeat, ſenſibilitatis nomine a medicis ſolent indigitari; quae generatim eam ſubiecti conditionem notat, qua leuiter corpore adfecto, mens vehementer turbatur, aut mutatam vtcunque mentem, actiones in corpore immoderatae ſequuntur; pariterque, adfecta aliqua parte corporis, alia quoque vehementer adficitur. Diſpoſitae ſunt eius generis faemine ad abortum ex adfectibus, terrore moeſtitia, excendeſcentia, tum & ex doloribus corporis quibusuis. Pertinent autem ad illud graciles inprimis, atque ex quacunque cauſſa ſiccae.

§. XV.

Reſiſtentia partium vteri inferiorum, quibus foetus contineri debet, generatim debilitatis fibris imminuitur, maxime, ſi muco quoque, partes lubricante, oppletae ſint. Hoc enim caſu & motus expeditior eſt, & ipſa placenta leuius vtero adcreuit, quorum vtrumque efficit, vt a leuiori etiam cauſſa, foetus non vehementiſſime retentus, poſſit expelli.

§. XVI.

Cum ergo ea, quae hactenus enumerata ſunt, & ſola ad abortum excitandum ſufficiant, nulla accedente prophaſi alia, quam magnitudine foetus, tantoque magis, ſi quid praeterea, quod ſtimulare vterum poſſit, forte inciderit; medicus ſuper his conſultus, quaecunque in artis poteſtate eſt, medelam eis ipſis adhibebit, quod vel ante conceptum faciet, vel poſtquam aliquid conceptum eſt. Quae enim tum facienda ſint, ſi abortus euitari nullo modo poſſit, deinde videbimus.

§. XVII.

Si ergo de tumore vteri, aut re aliqua praeter naturam in eo haerente, tumore abdominis, preſſione, absque motu tamen aliquo, quales foetus exhibere ſolet, tum & ex functionum vitio, conſtiterit; vel & ex dolore harum partium, aut immediato tumoris contactu: illum quidem modis omnibus vel diſcutere vel extirpare conabitur; rem autem praeter naturam ex vtero expellere. Qua in re tamen naturae conatus exſpectabit, adhibitis interea, quae vitiis quibusuis, naturam dibilitaturis, mederi poſſint, eamque ad motus conſuetos leuiter excitare. Sed vbi concepit faemina, laxare conabitur partes, emollientibus, vnguenti, balnei, pediluvii cly-

clyſterii forma adhibitis, atque venae ſectione, qua ſimul & plethora praecauetur, ſiquidem verendum ſit, vt fibrae ad eam molem quae hic requiritur extendi nequeant: vel & roborabit partes, ſpirituoſis leniterque aromaticis externis, motu muſculari, & quae reliqua ſunt, quae robur partibus conciliare nouit, ſi a nimia laxitate abortus ſit timendus.

§. XVIII.

Sed de rigiditate fibrarum vteri, eiusque paruitate, cum ex habitu corporis faeminei conſtare, etſi aliquantum obſcurius, poteſt, tum maxime, ex abortu antecedente, absque cauſſa euidente alia, quam magnitudine foetus, perpeſſo. Curabitur haec iisdem, quae proxime aduerſus rigiditatem propoſita ſunt, quibus addi debet, victus molliſſimus, potus aquoſus, & quae partes maxime relaxant, quies, ſomnusque productior.

§. XIX.

Eadem, ſi quid ex medicina commodi expectandum hic eſt, & aduerſus ſenſibilitatem valere poſſunt, eaque in primis, quae ſuccos corporis augent, ex alimentorum claſſe. Potiſſima erunt, quae ſedare animum queunt, e diſciplina morali, ſtudioſe atque cum prudentia, adhibita.

§. XX.

Febre autem correptae faeminae, cum ſemper abortus vehementer ſit metuendus, tanto magis inſtabit medicus, vt eam contemperet, adhibitis omnibus, quae ad eam rem vtilia, pro natura cuiusuis febris, ars exhibet, quaeque inflammationem, & reliqua, vel cauere poſſunt, vel tollere, tum & partes ne ſtimulum adeo facile ſentiant, laxantibus atque demulcentibus diſponere ſtudebit.

§. XXI.

Plethorae remedium ſubitaneum eſt venae ſectio aut cucurbitula, quibus evacuantia reliqua, inprimis quae aluum ducunt, ſuccenturiantur. Venae ſectio ergo vel cucurbitula ſemper adhibenda erit, vbi plethora vrget: laxans, euacuato prius ſanguine dari poteſt, idque leniſſimum, ne ſtimulo noceat. Ceterum repetita potius venae ſectione hic opus eſt, quam copioſa, ne aliquid vehementius quam par eſt moueatur; eaque in brachio potius quam in pede inſtituta. Quamuis etiam ſecta pedis vena non id perpetuo ſequatur, vt ſanguis ea copia in vterum deriuetur, quae nocere foetui poteſt; fieri id tamen poſſe, conſentaneum eſt, medico vero, tutioribus incertiora praeferre remedia, nunquam licet. Addentur & reliqua plethorae remedia, abſtinentia, motus moderatus, & animi quoque aliqua occupa-

tio. Omnibus tandem diſponentibus cauſſis commune obſeruabitur, vti occaſionales tanto magis euitentur, quo magis conſtat, eas & ſolas abortui excitando pares, tum facilius longe effectus ſortiri, cum in corpus diſpoſitum incidunt, vel quod ad diſpoſitionem procliue eſt.

§. XXII.

Inter has autem occaſionales cauſſas primus adferri meretur, caſus terroris atque periculi pleniſſimus, haemorrhagia vteri. Praecedentibus ſcilicet aliquando capitis doloribus, pulſu celeri, horrore, vomendique conatibus, aliquando ſubito etiam, ex vtero grauidarum profluere incipit, primum quidem ſerum tinctum, deinde, laxato vteri oſculo, ſanguis ſincerus, cum copioſis, magnisque tandem, grumis, isque fluxus ſenſim increſcit, cum doloribus ad regionem pubis & inguinalem, & niſi ſiſtatur, lipothymiae tandem ſuccedunt, conuulſiones, mors. Inter ſaeua vero illa ſymptomata, ſaepe & foetus ſecedit.

§. XXIII.

Non eſt confundendus iſte fluxus ſanguinis cum eo, qui aliquibus faeminis, eo tempore, quo menſes fluere alias conſueuere, primis maxime geſtationis menſibus, accidit. Hic enim e vagina ortum habet,

neque aliud plerumque efficit, quam vt ſanguinem eum, qui a nutritione foetus ſupereſt, e corpore eiiciat: qua re tantum abeſt, vt abortum efficiat, vt potius aduerſus eum remedio ſit, niſi, quod raro fit, nimia copia ſecedens ſanguis, foetum nutrimento priuet, atque debilitet. Verum hic fluxus ab illo, cum tempore, vti diximus, differt, tum copia, minore hic, tum vero grauiorum ſymptomatum defectu.

§. XXIV.

Illo autem caſu ſanguinem ex vtero effundi, & oſculi apertura, & ipſe tactus, docet: in vterum vero effundi ex eius vaſis, poſtquam placenta ſeceſſit, illud docet,quod, cum ſanguis prodire e vaſis in cauitatem vteri non poſſit, niſi maiori vi, a quacunque cauſſa, in illa impellatur: eo loco, quo placenta vtero concreuit, reſiſtentia omnium ſit minima, quippe cum vaſa non continuentur, ſed contigua modo vaſa placentae vaſis vternis leuius concreuerint. Aliquando tamen & placentae aliquod vas ruptum repertum eſt, nec plane improbabile, cauſſis ſingularibus accedentibus, ex reliquo vtero ſanguinem effundi, quod tamen quando fiat, & ſciri vix poteſt, & ad curationem non multum confert.

§. XXV.

Ruptura autem eiusmodi vaſorum abſque tenſione non accidit, qua vterus ad contractionem ſollicitatur, quae tamen & euacuationis nimiae effectus eſſe poteſt, quemadmodum copioſas haemorrhagias conuulſio tandem ſolet excipere. Fit tamen ſaepe, vt antea mors ſequatur, quam foetus ſeceſſerit; vbi ſeceſſit, haemorrhagia ſponte ſiſtitur, compreſſis a contracto vtero vaſis; raro idem foetu in vtero ſuperſtite accidit.

§. XXVI.

Praeterea vero cauſſae abortus occaſionales ſunt, quaecunque vterum irritare poſſunt, aut orificium laxare ita, vt minor vis foetui dipellendo ſufficiat, eaque omnia, quae foetum vehementer laedere poſſunt, aut plane interimere.

§. XXVII.

Conſtat enim multiplici obſeruatione, foetum mortuum, aut vehementer adfectum plerumque ante legitimum partus tempus ab vtero deiici; etſi aliquando, non modo aborſus mortem foetus non ſequatur, verum & diutius, quam pro legitimo partus tempore, cadauer in vtero geſtetur, ſic vt aliquando corrumpatur, aliquando in duriorem molem concreſcat.

Expulſionis autem mortui foetus cauſſa non equidem pondus eius eſt, neque enim mortuus foetus plus viuo ponderat : verum illud primum, quod foetus laedi facile non poteſt, illaeſa matrice, quo fit, vt illud ipſum, quod eum grauiter adficit, & hanc ad abortum excitandum ſtimulet: deinde, quod in mortuo foetu ſanguinis circulus ceſſat, vt ille, qui a matre ad placentum fertur, cum vlterius progredi non poſſit, vaſa diſtendat, forte laceret etiam, atque ab vtero reuellat, ſicque huic dolorem excitet, contractionis atque abortus occaſionem: tum, quod aliquid ſanguinis, qui in foetu ſtagnans, ad aliquem gradum corruptus fuit, in matrem recipiatur, febri, atque inde pendenti abortui, excitandis aptus. Grauiter laeſus foetus, vel motu vehementiore vtero moleſtus eſſe, vel iisdem, quibus mortuus, modis, abortum excitare valet.

§. XXVIII.

Quae vterum irritant ita comparata ſunt, vt has, quas proxime diximus, occaſionales cauſſas, ſimul queant producere, excitare ſcilicet haemorrhagiam vteri, aut foetum laedere. Ad ea vero acria primum referenda ſunt, ea inprimis, quorum ſtimulus ita comparatus eſt, vt in vterum quoque agant, qualia ſunt, emenagoga, diuretica, purgantiaque calida, vel & emetica, cibi, potus, medicamenti, veneni nomi

mine exhibita. Quae cum in fibras vteri irritando agant, ſanguine quoque rarefacto, excitataque febri, eius impetum in vaſa augent, vnde diuulſa placenta excitari haemorrhagia poteſt, vel & tenerrima foetus vaſa corrumpi, isque morti, antequam luce frui inceperit, dari: tum contrahendo abdomen, atque vehementer partes concutiendo, abortus iuuari. Non ſunt hic praetermittendi odores, qui alias quoque miras in corporibus mutationes efficiunt, quaeque a nulla alia re, quae parua adeo copia in corpus agat, conſequi obſeruantur, ad conuulſionum claſſem referendas, vt eas vterum quoque faeminarum occupare, mirandum non ſit.

§. XXIX.

Huc & acrimoniae pertinent humorum corporis, per halitum, aut conſenſu vaſorum, in vternm delatae, quales in dyſenteriis, diarrhoeis grauioribus, teneſmo, aut meatuum vrinalium vitiis, concipi debent. Imo generatim dolores partium corporis, inprimis earum, quae vtero vicinae ſunt, vterum facile in conſenſum trahunt, adeoque, cum maturo foetu partui occaſionem praebent legitimo, tum immaturo eo, abortui. Sed foetum haec plerumque ante deiiciunt, quam actione earundem cauſſarum ſit interemtus.

§. XXX.

Magna quoque adfectuum vis eſt, quibus muſculos varie contrahi, ſuus quemlibet ſenſus, & attenta obſeruatio, poteſt docere. Efficere ergo ira, terror, affectusque vehementes alii poſſunt, vt vteri illa conuulſio, qua foetus excludi ſolet, ſequatur. Sed iidem adfectus & ſanguinis curſum concitant, eumque maiori vi in partes, vterumque etiam, mouent, vnde ea conſequi poſſunt, quae ſupra diximus. Alii affectus nutrimento corpus matris, foetumque etiam, priuant, vt triſtitia continuata & ſollicitudo. Alii & ſubito foetum, nulla cauſſa manifeſta, vel quae explicari potuerit adhuc, interrimunt, vti terrores ab occiſis hominibus.

§. XXXI.

Huc & ipſe foetus referendus eſt, pro geſtationis tempore magnus nimis, aut ſocio ſtipatus, aut copioſori humido innatans, qui, ſi abortus cauſſa ſit, viuus prodit, non maximo matris periculo.

§. XXXII.

Sanguinem autem rarefaciendo, motumque eius accelerando nocent, ſpirituoſa, atque aromatica quae-

quaeuis, alimenti medicamentiue forma, aliqua copia, ſumpta; quae ergo, vt ab abortu vniuerſaliter praeſeruent, nimium quantum abeſt. Huc & motus pertinent muſculorum, cuius quanta vis ſit ad rarefaciendum accelerandumue ſanguinem, abunde conſtat. Ex his cauſſis haemorrhagiae in primis fiunt vteri, & ex his abortus, poteſt tamen & ob ſolam vteri contractionem, irritati ab actiuiore ſanguine, & ob laeſum foetum, idem hic ſequi.

§. XXXIII.

Sed motus muſculorum ſubitanei, extenſioni deſtinati membrorum, ſaltusue, aut caſus etiam faeminarum, tum, quidquid abdomen extrinſecus comprimere ſubito poteſt, placentam quoque ab vtero ſeparare valet, impreſſo foetui motu, aut partibus vehementer compreſſis: ad quod multum conferre breuitatem funiculi vmbilicalis, ab aliquibus proditum reperio, quod improbabile nihil habere videtur. His haemorrhagias effici neceſſe eſt, aut foetum vehementer laedi, aut ipſum vterum: quibus omnibus de cauſſis abortus hinc graues fiunt, atque periculoſi matri, tumque inprimis foetui. Terror hic multum conferre poteſt, adfectusue alii, qui ſub eiusmodi caſibus incidunt.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Verum quies, ſomnus, indolentia quaedam animi non nimis nocent. Debilitant enim fibras, ſanguinemque & mucum accumulant, quo facto a leui occaſione abortum excitari poſſe, dictum eſt. Ex his cauſſis abortum aliquando patiuntur faeminae, quae eum maxime cauiſſe viſae ſunt.

§. XXXV.

Admiſſam eſſe aliquam cauſſarum euidentium ſaepe manifeſtum eſt, eſſetque etiam multo ſaepius, niſi metus, pudorque, aut maleficii ſibi conſcia mens, ſilentium imperarent. Medicus ergo omnia exacte ponderabit, effectus aeſtimando, vt ne in cauſſa fallatur, atque per imprudentiam, cum aliis morbis medelam parat, fructui ventris mortem adferat. Si ergo acrimoniam quamcunque in corpore haberi, ex qua abortus periculum metuendum ſit, collegit, vim eius diluendo frangere conabitur, aut mucilaginoſis oleoſisue impedire. Dabit operam, non vt acri alio naturam ad illud eiiciendum ſtimulet, ſed tamen, vt omnia adhibeat, quae adiuuare eius ſeceſſum, minimis excitatis turbis, poſſint. Huc eadem diluentia & obtundentia, clyſterum fotuum, balneoruumque forma faciunt, aut etiam

per

per os data. Eadem & fibras laxant, quod hic inprimis vtile, cum fibra laxa, tenſa minus, irritetur. Quietem inprimis commendabit, ſomnoque vt ingenti vtetur beneficio, eumque & indolentiam quandam, iis remediis, quae reliqua permiſerint inducet.

§. XXXVI.

Vtilis quoque hoc caſu eſt ſanguinis miſſio, eaque tum inprimis imperanda, cum ſanguis vehementer motus eſt, aut rarefactus, quae poſitae ſunt, cautionibus adhibitis. Hoc caſu illis, quae ſtimulum eludere poſſunt, illa quoque addenda ſunt, quae refrigerare poſſunt, atque ſangninem denſare. Eadem & adfectuum quoque impetum infringunt, verum hic perſuaſiones, & quaecunque diuertere ad alia animum queunt, praetermittenda non ſunt. Nec motus inconcinni effectus praecaueri aliis poſſunt, quam, quae impetum ſanguinis in vterum minuere valent, proxime tactis, maximeque ſumma quiete.

§. XXXVII.

Eadem, venae ſectio puta, eaque repetita, tum & quies ſumma, quaeque ſpiſſare ſanguinem

queunt ex claſſe leuius adſtringentium, & ſtimulum obtundendo eludere, & tum adhibenda ſunt, cum haemorrhagia vteri iam incepit, eademque, vbi deſiit etiam, per aliquod tempus continuanda. Non inepte his addentur legaturae artuum, quae res ad retardandum ſanguinis circulum maxime valet.

§. XXXVIII.

Sed ille caſus, vbi verendum eſt, ne, ob ſanguinem tardius motum, defectumque partium nutritioni dicatarum, foetus nutrimento priuetur, praeter cibos commodos, lenem exigit ſtimulum, ex aromaticis ſpirituoſisque, qui & in debilitate vſui eſt, ſed moderate adhibendus, & inprimis extrinſece. His quoque motus addendi erunt, ſed moderati continuatique, vectio inprimis in plano, & quae mentem excitant, vt & frictiones partium, quibus & pituita copioſa ſoluetur, leui cathartico ex amaris, pro re nata, educenda.

§. XXXIX.

Maior foetus remedium non habet, niſi quod diſponentibus cauſſis opponitur, & ne mortuus quidem

dem. Noſcitur hic ex cauſſis euidentibus, & ex motus eius defectu, etſi non firmiſſima certitudine, quam neque flacceſcentia mammarum, ab Hippocrate adlata, neque foetor cadauer ſpirans, exhibet: hic enim cum foetu mortuo ſemper coniunctus non eſt, nec enim corrumpitur ſemper in vtero: &, ſi corrumpitur, ſentiri corporis vndique clauſi odor, euidenter nequit. Cura eius nulla, nec praeſeruari debet abortus, vnicum reſtituendae matri ſanitatis, remedium.

§. XXXX.

Quin hoc caſu, reliquisque omnibus, quibus per ea, quae ad auertendum abortum adhibita ſunt, nihil profectum eſt, ſerioque motus excludendo foetui a matura adhibentur, nihil relinquitur, quam vt mature ope adhibita, quod retineri nequit, educatur, caueaturque, ne quid eius, quod nocere deinde poſſit, in vtero maneat. Idque inprimis tum obſeruandum eſt, cum haemorrhagia compeſci aliis remediis non poteſt. Imo hoc caſu ne exſpectari quidem naturae conatus debet, matre in periculum adducta; verum, vnicum remedium, foetus eductio chirurgica, adhiberi, quamprimam

ſeruari & matrem & foetum non poſſe, conſtitit, & antequam res eo vsque perducta ſit, tantumque ſanguinis effuſum, vti conſeruari iam ne mater quidem poſſit.

Poſitione VII. pro *vitreo* lege *aqueo.*